

Sygn. akt III AUa 1209/16

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 grudnia 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Gdańsku - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Maciej Piankowski
Sędziowie:	SA Aleksandra Urban SA Grażyna Horbulewicz (spr.)
Protokolant:	sekr.sądowy Katarzyna Kręska

po rozpoznaniu w dniu 13 grudnia 2016 r. w Gdańsku

sprawy D. W.

z udziałem M. M.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o odpowiedzialność za składki

na skutek apelacji D. W.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VIII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 31 marca 2016 r., sygn. akt VIII U 1164/14

oddala apelację.

SSA Aleksandra Urban SSA Maciej Piankowski SSA Grażyna Horbulewicz

Sygn. akt III AUa 1209/16

UZASADNIENIE

Decyzją z dnia 8 kwietnia 2014 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. zmienił decyzję z dnia 23 stycznia 2014 r. w sprawie orzeczenia o odpowiedzialności D. W., jako współnika spółki (...) za nieopłacone składki na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, w ten sposób, iż stwierdził solidarną odpowiedzialność M. M., jako współnika spółki (...), za zaległości podatkowe spółki w kwocie 37.571,32 zł z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, w tym:

- na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych za okres od stycznia 2008 r. do maja 2009 r. w łącznej kwocie 21.814,10 zł, w tym z tytułu składek – 13.399,10 zł, odsetki na dzień 22 listopad 2013 r. – 8.415,00 zł
- na ubezpieczenie zdrowotne za okres od stycznia 2008 r. do maja 2009 r. w łącznej kwocie 13.889,05 zł, w tym z tytułu składek – 8.477,55 zł, odsetki na dzień 22 listopada 2013 r. – 5.411,50 zł
- na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od stycznia 2008 do maja 2009 r. w łącznej kwocie 1.868,17 zł, w tym z tytułu składek – 1.148,17 zł, odsetki na dzień 22 listopada 2013 r. – 720,00 zł.

W punkcie 2 decyzji Zakład Ubezpieczeń Społecznych stwierdził, że wspólnik spółki cywilnej odpowiada za zaległości podatkowe spółki całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką (...) i z pozostałymi wspólnikami, tj. M. M..

Odwołanie od powyższej decyzji wywiódł D. W., wnosząc o jej uchylenie i zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

W uzasadnieniu odwołania wskazał, iż zgodnie z aneksem do umowy spółki z dnia 8 czerwca 2007 r. reprezentacja spółki była wspólna i wymagała współdziałania obydwu wspólników. Jego zdaniem umowy o pracę, które były podstawą naliczania składek były więc nieważne ze względu na to, że podpisał je jedynie jeden wspólnik – M. M.. Wobec nieważności umowy o pracę nie powstał obowiązek składkowy, zwłaszcza wobec faktu, że umowy te nigdy nie były konwalidowane przez spółkę. Ponadto wskazał na okoliczność posiadania w spółce jedynie 0,5% udziału, co miało na celu ochronę jego interesów wobec konfliktu z drugim wspólnikiem M. M.. Podał, iż zmiana umowy spółki miała stanowić etap przejściowy przed wejściem do umowy spółki w jego miejsce D. M. – matki M. M.. Do tego czasu M. M. miał uregulować wszelkie zaległości względem kontrahentów i Skarbu Państwa – on nie był w stanie tego zrobić z uwagi na liczne wyjazdy.

Dalej podnosił, że przy wydawaniu zaskarżonej decyzji popełniono błąd w zakresie ustalenia osób zobowiązanych solidarnie z nim – pominięto w niej jednego ze wspólników spółki cywilnej – D. M..

W odpowiedzi na odwołanie pozwany wniósł o jego oddalenie oraz zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych, podtrzymując argumentację zawartą w zaskarżonej decyzji

Postanowieniem z dnia 25 lipca 2014 r. Sąd wezwał do udziału w sprawie w charakterze zainteresowanego spółkę cywilną (...) G. i M. M..

Wyrokiem z dnia 31 marca 2016 r. Sąd Okręgowy w Gdańsku VIII Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w punkcie 1 oddalił odwołanie i w punkcie 2 zasądził od D. W. na rzecz pozwanego 2400 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego. Uzasadniając swoje stanowisko sąd wskazał, że w dniu 21 października 2005 r. w G. D. W. oraz M. M. zawarli umowę spółki cywilnej pod nazwą (...) s.c., której przedmiotem było prowadzenie działalności gastronomicznej.

Zgodnie z § 4 umowy, uprawnionymi do reprezentacji spółki byli D. W. 50% oraz M. M. 50%. Również w zysku spółki, wspólnicy uczestniczyli w częściach równych, tj. po 50% (§ 5 umowy).

Aneksem do umowy spółki z dnia 21 października 2006 r. zmieniono postanowienie § 4 w ten sposób, że prowadzenie spraw spółki powierzono M. M., który miał ją reprezentować i zawierać w jej imieniu wszystkie umowy, zobowiązania wobec urzędów państwowych, dostawców oraz firm i osób współpracujących ze Spółką. Zmieniono również § 5 umowy spółki, w ten sposób, że wspólnicy uczestniczyli w zyskach i stratach spółki, w sposób następujący: M. M. - 99,5% i D. W. - 0,5%. W pkt 4 aneksu wspólnicy ustalili, iż od dnia 1 lipca 2007 r. M. M. jest jedyną osobą uprawnioną do zarządzania Spółką we wszystkich sprawach z nią związaną oraz przejmuje wszystkie zobowiązania płatnicze wobec wszystkich urzędów.

Kolejnym aneksem do umowy - z dnia 8 czerwca 2007 r. - zmieniono § 4 umowy spółki, w ten sposób, że reprezentacja spółki miała być wspólna i wymagać współdziałania obydwu wspólników D. W. i M. M..

Decyzją z dnia 22 listopada 2013 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. stwierdził, że D. W., jako wspólnik spółki (...) jest zobowiązany solidarnie ze spółką oraz pozostałymi wspólnikami do zapłaty kwoty 42.439,46 zł z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od stycznia 2008 r. do maja 2009 r.

W wyniku wniesionego przez D. W. odwołania pozwany dokonał ponownej analizy sprawy i ustalił, że określone w decyzji z dnia 22 listopada 2013 r. kwoty należności wynikające z tytułu nieopłaconych przez spółkę składek, za które skarżący odpowiada zgodnie z art.115 Ordynacji podatkowej, powinny być inne niż wskazano w tej decyzji. Wobec powyższego pozwany w dniu 23 stycznia 2014 r. wydał kolejną decyzję, zmieniającą decyzję z dnia 22 listopada 2013 r. i stwierdzającą, że D. W., jako wspólnik spółki (...) jest zobowiązany solidarnie ze spółką oraz pozostałymi wspólnikami do zapłaty kwoty 37.571,32 zł z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych.

W związku z wniesionym przez wnioskodawcę odwołaniem od decyzji z dnia 23 stycznia 2014 r. pozwany zmienił decyzję z dnia 23 stycznia 2014 r. i orzekł w punkcie 1 solidarną odpowiedzialność M. M. jako wspólnika spółki (...), za zaległości podatkowe ww. spółki cywilnej w kwocie 37.571,32 zł z tytułu nieopłaconych składek na Fundusz Ubezpieczeń Społecznych, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, zaś w punkcie 2 stwierdził, że wspólnik spółki cywilnej odpowiada za zaległości podatkowe spółki całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką (...)i z pozostałymi wspólnikami.

Jak ustalił Sąd, wspólnicy spółki (...) zatrudniali w okresie od 1 stycznia 2008 r. do 31 maja 2009 r. na umowę o pracę:

- M. B. na podstawie umowy o pracę (z kodem 01 10 00) - ubezpieczona została zgłoszona przez płatnika składek do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych od 5 marca 2007 r. Z dniem 1 listopada 2011 r. płatnik składek wyrejestrował ubezpieczoną na podstawie ZUS ZWUA;
- P. G. na podstawie umowy o pracę (z kodem 01 10 00) -ubezpieczony został zgłoszony przez płatnika składek do obowiązkowych ubezpieczeń społecznych od 27 kwietnia 2009 r. Z dniem 7 lipca 2009 r. płatnik składek wyrejestrował ubezpieczonego na podstawie ZUS ZWUA;
- M. M. wspólnik spółki (...) został zgłoszony do ubezpieczenia zdrowotnego z kodem (05 10 00) od dnia 16 maja 2006 r.
- D. W. wspólnik spółki (...) został zgłoszony do ubezpieczenia zdrowotnego z kodem (05 10 00) od dnia 16 maja 2006 r.

Według stanu na dzień 8 kwietnia 2014 r., zobowiązania składkowe płatnika – (...) za okres od 1 stycznia 2008 r. do 31 maja 2009 r. z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne za zatrudnionych pracowników i wspólników (...) – w stosunku do Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wynoszą 37.571,32 zł (odsetki naliczone na dzień 22 listopada 2013 r.), w tym:

Płatnik składek za okres od 1 stycznia 2008 r. do 31 maja 2009 r. nie dokonał żadnych wpłat na poczet składek na ubezpieczenia społeczne za zatrudnionych pracowników i wspólników spółki.

D. M. – matka M. M. – od dnia 16 czerwca 2009 r. prowadziła działalność gospodarczą z zakresu przygotowania i podawania napojów pod firmą (...). Zaprzestała wykonywania działalności gospodarczej z dniem 30 listopada 2011 r. Z dniem 21 sierpnia 2012 r. wykreślono wpis z rejestru.

Zdarzało się, iż D. M. reprezentowała sprawy spółki (...) jednakże formalnie nigdy nie była stroną umowy spółki cywilnej.

Spór w analizowanej sprawie sprowadzał się do rozstrzygnięcia, czy D. W. odpowiada za zobowiązania składkowe powstałe w trakcie prowadzenia przez niego działalności gospodarczej w ramach spółki cywilnej(...).

Niesporne w niniejszym postępowaniu było, iż w dniu 21 października 2005 r. w G. D. W. i M. M. zawarli umowę spółki cywilnej pod nazwą (...) spółka cywilna. Jak ustalił Sąd Okręgowy, co przyznał również skarżący w toku przesłuchania na rozprawie, niewątpliwie pozostawał on współnikiem w/w spółki cywilnej w spornym okresie – tj. od 1 stycznia 2008 r. do 31 maja 2009 r. Zgodnie z pierwotnym brzmieniem umowy uprawnionymi do reprezentacji spółki byli D. W. 50%, M. M. 50%. Wspólnicy uczestniczyli w zysku Spółki po 50% każdy. Anekssem do umowy spółki z dnia 21 października 2006 r. zmieniono zasady reprezentacji spółki w ten sposób, że prowadzenie spraw spółki powierzono M. M., który miał ją reprezentować i zawierać w jej imieniu wszystkie umowy oraz zobowiązania. Zmieniono również §5 umowy spółki, w ten sposób, że wspólnicy uczestniczyli w zyskach i stratach spółki, w sposób następujący: M. M. 99,5% i D. W. 0,5%. Wspólnicy ustalili, iż od dnia 1 lipca 2007 r. M. M. jest jedyną osobą uprawnioną do zarządzania Spółką we wszystkich sprawach z nią związaną oraz przejmuje wszystkie zobowiązania płatnicze wobec urzędów. Kolejnym aneksem po raz kolejny zmieniono zasady reprezentacji spółki, w ten sposób, że reprezentacja ta miała być wspólna i wymagać współdziałania obu współników D. W. i M. M..

Sąd Okręgowy stanął na stanowisku, że wewnętrzne stosunki własnościowe oraz podział ryzyka działalności, na które powoływał się skarżący, nie miały jednak znaczenia dla rozstrzygnięcia niniejszej sprawy.

Sąd wskazał, powołując się na treść art. 864 § 1 i § 2 k.c., że spółka cywilna nie jest podmiotem prawnym odrębnym od współników, lecz jest wielostronnym stosunkiem zobowiązaniowym łączącym współników (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 października 2003 r., I CK 201/02) - nie zasługują zatem na akceptację podejmowane w doktrynie próby wykazywania, że przepisy art. 860-875 k.c. pozwalają na traktowanie spółki nie tylko, jako stosunku zobowiązaniowego łączącego współników (tzw. spółka wewnętrzna), lecz również jako „wielość współników ujęta w ramy organizacyjne spółki działającej na zewnątrz” (tzw. zewnętrzna spółka zwykła), a nawet jako odrębnego podmiotu prawa cywilnego, w sytuacji gdy wspólnicy prowadzą działalność w formie przedsiębiorstwa – co niejako postulował w niniejszym postępowaniu skarżący.

Skoro spółka cywilna nie ma podmiotowości prawnej, to użyty w art. 864 k.c. zwrot „zobowiązanie spółki” jest - jak trafnie zauważono w doktrynie - tylko skrótem językowym. Nie oznacza on nic innego jak tylko to, że są to wspólne zobowiązania wszystkich współników „jako współników”, odrębne od ich zobowiązań osobistych. Za zobowiązania takie wspólnicy odpowiadają solidarnie (art. 864 k.c.). Jest to więc wypadek zobowiązania solidarnego wynikającego z ustawy, a nie z czynności prawnej (art. 369 k.c.). Wprowadzenie solidarnej odpowiedzialności współników spółki cywilnej uzasadnione jest ich wspólną sytuacją prawną, której źródłem jest wspólnie przez nich realizowany cel gospodarczy. Jeśli zatem jeden ze współników odpowiada za powstały dług, to drugi nie może być wyłączony od tej odpowiedzialności, skoro ustawodawca uczynił ich dłużnikami solidarnymi. Przy przyjęciu odwrotnego punktu widzenia istota odpowiedzialności z art. 864 k.c. zostałaby przekreślona.

Zobowiązaniami spółki w rozumieniu art. 864 k.c. są wszelkie zobowiązania powstałe w czasie trwania spółki w związku z działaniami podejmowanymi dla osiągnięcia przez nią określonego w umowie celu gospodarczego. Tytuł powstania zobowiązania jest obojętny, mogą to więc być zobowiązania z umów zawartych przez współnika w ramach uprawnień wynikających z art. 866 k.c., zobowiązania z czynów niedozwolonych i bezpodstawnego wzbogacenia, jak też powinności o charakterze publicznoprawnym (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 lutego 2004 r., I CK 150/03) – a więc również, jak w niniejszym przypadku, należności z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne.

Odpowiedzialność współników spółki cywilnej za zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, a także na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych i ubezpieczenie zdrowotne (zob. art. 115 o.p. w związku z art. 32 oraz art. 31 u.s.u.s.) wynikające z zatrudniania pracowników w związku z prowadzeniem działalności

kształtuje się na zasadach określonych w art. 115 ustawy Ordynacja podatkowa, co powoduje, że egzekucja prowadzona jest do majątku odpowiedzialnych solidarnie wspólników (art. 91 o.p. w związku z art. 864 i 366 § 1 k.c.). Z istoty spółki cywilnej wynika, że egzekucja zmierzająca do zaspokojenia zobowiązań spółki prowadzona jest z majątku wspólników: wspólnego i osobistego.

Zgodnie z art. 366 § 1 i 2 k.c., kilku dłużników może być zobowiązanych w ten sposób, że wierzyciel może żądać całości lub części świadczenia od wszystkich dłużników łącznie, od kilku z nich lub od każdego z osobna, a zaspokojenie wierzyciela przez któregokolwiek z dłużników zwalnia pozostałych (solidarność dłużników). Aż do zupełnego zaspokojenia wierzyciela wszyscy dłużnicy solidarni pozostają zobowiązani.

Egzekucja należności z tytułu ubezpieczeń społecznych powstałych w związku z działalnością spółki cywilnej może być prowadzona wobec wspólników spółki cywilnej bez wcześniejszego stwierdzenia bezskuteczności egzekucji z majątku podatnika, o którym mowa w art. 108 § 4 o.p. Jest to oczywista konsekwencja faktu, że w spółce cywilnej - inaczej niż w spółkach prawa handlowego - nie istnieje wyodrębniony majątek spółki i nie ma innego niż wspólnicy podmiotu zobowiązanego lub ponoszącego odpowiedzialność (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 marca 2009 r., II UK 304/08).

Odpowiedzialność wspólników spółki cywilnej za zobowiązania z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne wynikające z zatrudniania pracowników w związku prowadzeniem działalności kształtuje się na zasadach określonych w art. 115 Ordynacji podatkowej, co powoduje, że egzekucja prowadzona jest do majątku odpowiedzialnych solidarnie wspólników (art. 91 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 864 i 366 § 1 k.c.). Inaczej mówiąc, z istoty spółki cywilnej wynika to, że egzekucja zmierzająca do zaspokojenia zobowiązań spółki prowadzona jest z majątku wspólników: wspólnego i osobistego. Nie zaprzecza temu posłużenie się przez ustawodawcę w art. 864 k.c. sformułowaniem „zobowiązania spółki”, które mogłoby sugerować istnienie długu na majątku spółki, gdyż - co podkreślono - spółka cywilna nie ma „własnego” wyodrębnionego majątku, nie może więc chodzić o zobowiązania spółki, lecz o zobowiązania wspólników związane z działalnością spółki. Wynika stąd, że egzekucja należności z tytułu ubezpieczeń społecznych powstałych w związku z działalnością spółki cywilnej może być prowadzona wobec wspólników spółki cywilnej bez wcześniejszego stwierdzenia bezskuteczności egzekucji z majątku podatnika, o którym mowa w art. 108 § 4 Ordynacji podatkowej. Jest to oczywista konsekwencja faktu, że w spółce cywilnej - inaczej niż w spółkach prawa handlowego - nie istnieje wyodrębniony majątek spółki i nie ma innego niż wspólnicy podmiotu zobowiązanego lub ponoszącego odpowiedzialność.

Ponadto, art. 115 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa nie zawiera przesłanek egzoneracyjnych. Wspólnik spółki cywilnej nie może uwolnić się od odpowiedzialności za zaległości składkowe spółki, gdy wykaże, że faktycznie nie prowadził działalności gospodarczej w okresie objętym decyzją organu rentowego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z dnia 25 października 2012 r., III AUa 345/12)

Przede wszystkim – w kontekście argumentacji odwołania i powołania się przez skarżącego na niski udział w spółce wynoszący 0,5% oraz jego twierdzenia, iż nie miał udziału w powstaniu zaległości składkowych, za które wyłączną winę miał ponosić M. M. – Sąd stwierdził, iż orzekanie o odpowiedzialności wspólników nie jest oparte na zasadzie winy i dlatego nie ma znaczenia ustalenie przyczynienia się do powstania zaległości. Z faktu, iż jest to odpowiedzialność solidarna wynika, że jest ona także niezależna od wysokości wkładów poszczególnych wspólników, co oznacza, iż organ może orzec o odpowiedzialności wspólnika za pełną kwotę zaległości podatkowej.

Trafnie pozwany wskazywał na bezwzględnie obowiązujący charakter przytoczonych przepisów – czy to ordynacji, czy to ustawy systemowej - kreujących odpowiedzialność za należności składkowe wszystkich wspólników, występujących w sprawie, co przy spełnieniu przez ubezpieczonego de facto jednego warunku – bycia wspólnikiem spółki w spornym okresie – przesądza o bezzasadności rozpatrywanego w sprawie odwołania.

Jednocześnie Sąd podkreślił, że wbrew twierdzeniom wnioskodawcy zaskarżona decyzja nie zawiera błędów w zakresie ustalenia osób zobowiązanych solidarnie z D. W. poprzez pominięcie jednego ze wspólników – D. M.. Z przedłożonych w sprawie dokumentów nie wynikają bowiem żadne zmiany w składzie osobowym spółki. D. M. nigdy nie stała się

formalną stroną umowy spółki cywilnej. Nie potwierdza tego faktu ani wpis w CEIDG, ani przedłożone druki ZUS ZFA i ZUS ZWUA.

Jedynie na marginesie Sąd Okręgowy wyjaśnił, iż podnoszone przez D. W. argumenty dotyczące podziału ryzyka związanego z działalnością spółki, nie mają wpływu na rozstrzygnięcie z punktu widzenia przedmiotowego sporu, mogą jednak stanowić kwestię rozpatrywaną w odrębnym postępowaniu z powództwa cywilnego dotyczącego rozliczeń między wspólnikami spółki cywilnej oraz ewentualnych, wynikających z nich, roszczeń regresowych pomiędzy nimi.

Zajmując stanowisko w przedmiocie zarzutu sprzeczności zaskarżonej decyzji z art.5 k.c. Sąd wskazał, iż w myśl art. 5 k.c., nie można czynić ze swego prawa użytku, który by był sprzeczny ze społeczno - gospodarczym przeznaczeniem tego prawa lub z zasadami współzycia społecznego. Takie działanie lub zaniechanie uprawnionego nie jest uważane za wykonywanie prawa i nie korzysta z ochrony. Jednakże, jak wskazuje judykatura, w indywidualnych sporach pomiędzy ubezpieczonym i organem rentowym art. 5 k.c. nie ma zastosowania. Wynika to z tego, że relacje zachodzące między ubezpieczonym i organem rentowym nie są regulowane przez przepisy prawa cywilnego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 9 października 2013 r., III AUa 359/13). Zatem dochodząc świadczeń z ubezpieczenia społecznego nie można powoływać się na zasady współzycia społecznego (por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Gdańsku z dnia 13 lutego 2013 r., III AUa 1860/12).

Również na uwzględnienie nie zasługuje podnoszony przez ubezpieczonego zarzut przedawnienia. Zgodnie z treścią art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej nie można wydać decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym powstała zaległość podatkowa, upłynęło 5 lat, a w przypadku, o którym mowa w art. 117b § 1 - jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym miała miejsce dostawa towarów, upłynęły 3 lata. Wskazać należy, iż początek biegu terminu, o którym mowa w art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej, powiązано z datą powstania zaległości podatkowej, który biegnie od końca roku kalendarzowego, w którym to zdarzenie miało miejsce, i trwa nieprzerwanie aż do upływu 5 lat. W rozpoznawanej sprawie zaskarżoną decyzją zostały objęte należności z tytułu nieopłaconych składek za okres od stycznia 2008 r. do maja 2009 r. Zatem w tym przypadku końcem terminu do wydania decyzji o odpowiedzialności osób trzecich będzie ostatni dzień grudnia piątego roku po roku, w którym powstała zaległość podatkowa. Składka za styczeń 2008 r. zgodnie z art. 47 ust. 1 pkt. 3 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, była wymagalna w terminie do dnia 15 lutego 2008 r. Zatem z dniem 16 lutego 2008 r. spółka zaczęła zalegać z płatnością składki za miesiąc styczeń 2008 r. Wobec tego dzień 31 grudnia 2013 r. był ostatnim dniem do wydania decyzji o odpowiedzialności osób trzecich za składki należne za najwcześniejszy miesiąc, tj. styczeń 2008 r.

Mając na uwadze powyższe, Sąd zważył, iż pierwsza decyzja w sprawie orzeczenia o odpowiedzialności D. W. została wydana w niniejszej sprawie w dniu 22 listopada 2013 r. a więc z zachowanie wskazanego wyżej terminu. W wyniku złożonego przez ubezpieczonego odwołania pozwany dokonał ponownej analizy sprawy i wobec dokonanych ustaleń zmienił zaskarżoną decyzję decyzją z dnia 23 stycznia 2015 r., która została następnie zmieniona zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z dnia 8 kwietnia 2014 r. Pierwotny termin do wydania decyzji za składki należne za najwcześniejszy miesiąc tj. styczeń 2008 r. został jednak dochowany.

Z tych względów Sąd Okręgowy, działając na zasadzie art. 477¹⁴ § 1 k.p.c. orzekł, jak w punkcie 1 wyroku.

W punkcie 2 wyroku Sąd Okręgowy, kierując się zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 108 § 1 k.p.c. w zw. z § 2 ust. 1 i 2 w zw. z § 3 ust. 1 w zw. z § 6 ust. 5 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. 2013 r. poz. 490), obciążył skarżącego jako stronę przegrywającą, kosztami zastępstwa procesowego w wysokości 2.400 zł, zasądając je w stawce minimalnej, biorąc pod uwagę rodzaj i stopień złożoności sprawy, nakład pracy pełnomocnika oraz jego wkład pracy w przyczynienie się do wyjaśnienia sprawy i dokonania jej rozstrzygnięcia.

Apelację od wyroku wywiódł ubezpieczony, zaskarżając go w całości i zarzucając mu:

1. Naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na treść orzeczenia poprzez naruszenie art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 230 k.p.c. w postaci dowolnej, a nie swobodnej oceny zeznań świadków w sprawie oraz twierdzeń stron w zakresie tego czy D. M. była stroną umowy spółki cywilnej w sytuacji, gdy Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie zaprzeczał tej okoliczności.

2. Naruszenie prawa procesowego, które miało wpływ na treść orzeczenia poprzez naruszenie art. 477¹¹ k.p.c. w zw. z art. 72 § 2 k.p.c. w zw. z art. 115 Ordynacji Podatkowej poprzez przeprowadzenie postępowania bez udziału jednej ze stron umowy wspólników spółki cywilnej, która ponosi odpowiedzialność solidarną za zobowiązania spółki.

3. Naruszenie prawa, które miało wpływ na treść orzeczenia poprzez naruszenie art. 118 § 1 Ordynacji Podatkowej w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez uznanie, iż po upływie terminu do wydania decyzji określającej wysokość zobowiązania jest możliwe wydanie decyzji określającej wysokość zobowiązania o ile pierwsza z szeregu decyzja została wydana przed upływem ustawowego terminu.

Nadto, skarżący wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenie dowodu z załączonych do apelacji dokumentów (postanowienie Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego w G. z dnia 18 czerwca 2013 r. oraz aneksu Nr 2 do umowy z dnia 17 czerwca 2009 r.) w celu udowodnienia okoliczności do nich przypisanych, wskazując jednocześnie, że potrzeba powołania nowych dowodów wynika po wydaniu zaskarżonego orzeczeniu, tj. po zauważeniu braków akt postępowania ubezpieczeniowego, a nadto o zwrócenie się do Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego w G. o nadesłanie kopii aneksów do umowy spółki cywilnej (...) (uprzednio (...)), które zostały złożone do Naczelnika Pierwszego Urzędu Skarbowego w G..

Mając na uwadze podniesione zarzuty ubezpieczony wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku oraz poprzedzającej go decyzji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych, ewentualnie o uchylenie wyroku Sądu I instancji w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania, względnie o zmianę wyroku i umorzenie postępowanie w sprawie ubezpieczeniowej oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz skarżącego kosztów postępowania odwoławczego, w tym kosztów zastępstwa procesowego za I i II instancję.

Swoje stanowisko apelujący obszernie i szczegółowo uzasadnił wskazując stosowne argumenty na jego poparcie.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja D. W. nie zasługiwała na uwzględnienie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego Sąd Okręgowy w sposób prawidłowy ustalił stan faktyczny w oparciu o zgromadzone w sprawie materiały dowodowe, zaś w swych ustaleniach i wnioskach nie wykroczył poza ramy swobodnej oceny wiarygodności i mocy dowodów wynikające z przepisu art. 233 k.p.c. Sąd Apelacyjny zaakceptował w całości ustalenia faktyczne i rozważania prawne Sądu pierwszej instancji w części objętej apelacją, traktując je jak własne, nie widząc w związku z tym konieczności ich ponownego szczegółowego przytaczania (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 listopada 1998 r., I PKN 339/98, OSNAPiUS z 1999 r., z. 24, poz. 776).

Na wstępie przypomnieć należy, że zgodnie z art. 31 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, do składek na ubezpieczenia społeczne mają odpowiednie zastosowanie enumeratywnie wymienione w tym przepisie przepisy ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (t.j. Dz. U. z 2012 r., poz. 749 ze zm.) - między innymi przepisy art. 108 § 1 i 4 oraz art. 115.

Stosownie natomiast do art. 32 ustawy systemowej do składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie: ich poboru, egzekucji, wymierzania odsetek za zwłokę i dodatkowej opłaty, przepisów karnych, dokonywania zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach, ruchomościach i prawach zbywalnych dłużnika oraz stosowania ulg i umorzeń stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne.

Zgodnie z art. 115 § 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. Ordynacja podatkowa (Dz. U. z 2015 r., poz. 1269) w brzmieniu obowiązującym do dnia 31 grudnia 2008 r. wspólnik spółki cywilnej, jawnej, partnerskiej oraz komplementariusz spółki komandytowej albo komandytowo-akcyjnej odpowiada całym swoim majątkiem solidarnie ze spółką i z pozostałymi wspólnikami za zaległości podatkowe spółki. Przepis § 1 stosuje się również do odpowiedzialności byłego wspólnika za zaległości podatkowe z tytułu zobowiązań, których termin płatności upływał w czasie, gdy był on wspólnikiem, oraz zaległości wymienione w art. 52 powstałe w czasie, gdy był on wspólnikiem. Za zobowiązania podatkowe powstałe, na podstawie odrębnych przepisów, po rozwiązaniu spółki odpowiadają osoby będące wspólnikami w momencie rozwiązania spółki (§ 2).

Orzeczenie o odpowiedzialności, o której mowa w § 1, za zaległości podatkowe spółki z tytułu zobowiązań podatkowych powstałych w sposób przewidziany w art. 21 § 1 pkt 1 nie wymaga uprzedniego wydania decyzji, o których mowa w art. 108 § 2 pkt 2 [decyzji: (a) określającej wysokość zobowiązania podatkowego, (b) o odpowiedzialności podatkowej płatnika lub inkasenta, (c) w sprawie zwrotu zaliczki naliczonego podatku od towarów i usług, (d) określającej wysokość należnych odsetek za zwłokę, (e) określającej wysokość zaległości podatkowej, o której mowa w art. 52 oraz art. 52a]. W tym przypadku określenie wysokości zobowiązań podatkowych spółki, orzeczenie o odpowiedzialności płatnika (inkasenta), zwrocie zaliczki na naliczony podatek od towarów i usług lub określenie wysokości należnych odsetek za zwłokę następuje w decyzji, o której mowa w art. 108 § 1 (§ 4).

Wskazać należy, że spółka cywilna jest skodyfikowaną umową, stosunkiem zobowiązaniowym uregulowanym w przepisach art. 860 i następcie k.c., która nie posiada podmiotowości prawnej. Nie może być więc zaliczona do jednostek organizacyjnych, którym przepisy ustaw przyznają zdolność prawną. Istota spółki cywilnej wyczerpuje się więc w dwu- lub nawet wielostronnym stosunku zobowiązaniowym łączącym wspólników (A. Kidyba, Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, LEX, 2009). Spółka cywilna jest umownym stosunkiem cywilnoprawnym, a ściślej zobowiązaniem (art. 353 § 1 k.c.), w którym wspólnicy zobowiązują się do świadczenia (art. 353 § 2 k.c.), polegającego na dążeniu do osiągnięcia wspólnego celu gospodarczego przez działanie w oznaczony sposób, w szczególności przez wniesienie wkładów (art. 860 § 1 k.c.). Wspólnikami spółki cywilnej mogą być podmioty prawa cywilnego, tj. osoby fizyczne i prawne z wyjątkiem tzw. ułomnych osób prawnych (K. Pietrzykowski, Kodeks cywilny. Komentarz, C.H. Beck 2009). Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 28 października 2003 r., I CK 201/02, LEX nr 151608 wyraził pogląd, który Sąd Apelacyjny w niniejszym składzie podziela, że spółka cywilna nie jest podmiotem prawnym odrębnym od wspólników, lecz jest wielostronnym stosunkiem zobowiązaniowym łączącym wspólników. W uzasadnieniu orzeczenia Sąd Najwyższy wyjaśnił, że pogląd, iż spółka prawa cywilnego nie ma osobowości prawnej, uznać można za utrwalony zarówno w doktrynie, jak i w judykaturze (por. uzasadnienie uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 1993 r., III CZP 176/92, OSNCP 1993 nr 10, poz. 171). Rozbieżności, jakie zarysowały się w orzecznictwie co do kwestii, czy spółka cywilna, mimo braku osobowości prawnej, może być podmiotem praw i obowiązków z zakresu prawa cywilnego stanowiły asumpt do podjęcia przez Sąd Najwyższy w składzie siedmiu sędziów uchwały z dnia 26 stycznia 1996 r., III CZP 111/95, OSNC 1996 nr 5, poz. 63, w której stwierdzono, że spółka prawa cywilnego nie ma zdolności prawnej także w zakresie prowadzonej działalności gospodarczej. Potwierdzeniem trafności stanowiska przyjętego w tej uchwale i właściwego odczytania woli ustawodawcy nieprzyznawania spółce cywilnej podmiotowości prawnej jest okoliczność, że ustawodawca mimo wprowadzenia nowych uregulowań, w świetle których koncepcja podmiotów prawa cywilnego uległa zasadniczej zmianie (por. art. 33⁽¹⁾ k.c. - dodany przez ustawę z dnia 14 lutego 2003 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw - Dz. U. Nr 49, poz. 49), nie uznał za celowe znowelizowania przepisów dotyczących spółki cywilnej i przyznania jej osobowości prawnej. Co więcej, nie została jej przyznana także zdolność prawna, co nie pozwala zaliczyć spółki cywilnej nawet do jednostek organizacyjnych w rozumieniu art. 33⁽¹⁾ k.c., do których odpowiednio stosuje się przepisy o osobach prawnych. Nie wydaje się, aby ustawodawca nowelizując Kodeks cywilny we wskazanym zakresie, nie dostrzegł roli, jaką spółka cywilna odgrywa w życiu gospodarczym kraju. Jeśli mimo to nie przyznał jej nawet zdolności prawnej, to oznacza, że spółkę cywilną (art. 860-875 k.c.) zarówno przed wspomnianą nowelizacją, jak również po jej wejściu w życie (25 września 2003 r.) traktować należy wyłącznie, jako stosunek prawny, bez możliwości nadawania spółce cywilnej cech jednostki organizacyjnej funkcjonującej jako odrębny podmiot prawa cywilnego.

Spółka cywilna nie ma podmiotowości prawnej, zaś użyty w art. 864 k.c. zwrot „zobowiązanie spółki” jest - jak trafnie zauważono w doktrynie - jedynie skrótem językowym i nie oznacza nic innego jak tylko to, że są to wspólne zobowiązania wszystkich wspólników, „jako wspólników”, odrębne od ich zobowiązań osobistych. Za zobowiązania takie wspólnicy odpowiadają solidarnie (art. 864 k.c.). Jest to więc wypadek zobowiązania solidarnego wynikającego z ustawy, a nie z czynności prawnej (art. 369 k.c.). Wprowadzenie solidarnej odpowiedzialności wspólników spółki cywilnej uzasadnione jest ich wspólną sytuacją prawną, której źródłem jest wspólnie przez nich realizowany cel gospodarczy. Jeśli zatem jeden ze wspólników odpowiada za powstały dług, to drugi ze wspólników nie może być wyłączony z tej odpowiedzialności, skoro ustawodawca uczynił ich dłużnikami solidarnymi. Przy przyjęciu odwrotnego punktu widzenia istota odpowiedzialności z art. 864 k.c. zostałaby przekreślona.

Odnosząc powyższe rozważania do niniejszej sprawy wskazać należało, iż Sąd I instancji prawidłowo ocenił, że apelujący, jako wspólnik spółki cywilnej (...) odpowiada solidarnie ze spółką za zadłużenia powstałe w wyniku nieopłacania składek na ubezpieczenia społeczne, zdrowotne, na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od stycznia 2009 r. do maja 2009 r. w kwotach wskazanych w decyzji z dnia 8 kwietnia 2014 r. Jednocześnie - odnosząc się do zarzutu skarżącego, iż osobą odpowiedzialną za zobowiązania spółki winna być również D. M., która aneksem do umowy z dnia 17 czerwca 2009 r. została włączona do spółki (...), jako wspólnik – Sąd uznał, że D. M. nie jest osobą odpowiedzialną za zobowiązania składkowe spółki powstałe przed dniem 17 czerwca 2009 r., albowiem w okresie objętym zaskarżoną decyzją nie była wspólnikiem spółki cywilnej, a skoro tak to obciążenie jej odpowiedzialnością za jej zobowiązania byłoby bezprzedmiotowe. W kontekście powyższego, za niezasadny uznać należało zarzut apelującego naruszenia art. 477⁽¹¹⁾ k.p.c. w zw. z art. 72 § 2 k.p.c. w zw. z art. 11 Ordynacji podatkowej polegający na przeprowadzeniu postępowania bez udziału jednej ze stron, która ponosi odpowiedzialność solidarną za zobowiązania spółki, albowiem – jak wskazano powyżej – takiej odpowiedzialności D. M. nie ponosi, co oznacza, że jej udział w postępowaniu był zbędny.

Biorąc pod uwagę treść art. 115 § 1 i 2 zdanie pierwsze Ordynacji podatkowej Sąd nie miał żadnych wątpliwości co do tego, że były wspólnik spółki cywilnej - D. W. - odpowiada za zaległości podatkowe tej spółki, wynikające z jej działalności i powstałe w okresie, kiedy był on wspólnikiem. Gramatyczna wykładnia tego przepisu nie nasuwa żadnych wątpliwości, a w szczególności oczywistym jest, że pod pojęciem „byłego wspólnika” rozumieć należy każdego, kto wedle umowy spółki lub w świetle akt rejestrowych był jej wspólnikiem w określonym czasie, bez względu na to w jakich okolicznościach był nim przestał. Nadto, co istotne, przepis art. 115 § 1 i 2 Ordynacji podatkowej nie zawiera żadnych przesłanek egzoneracyjnych. Odpowiedzialność wspólników nie jest oparta na zasadzie winy i nie ma znaczenia ustalenie przyczynienia się do powstania zaległości (wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 16 czerwca 2004 r., III SA 447/03, M.Podat. 2004/9/47).

Zajmując stanowisko w przedmiocie podniesionego przez skarżącego zarzutu naruszenia art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej w zw. z art. 31 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych poprzez uznanie, że po upływie terminu do wydania decyzji określającej wysokość zobowiązania jest możliwe wydanie decyzji określającej wysokość zobowiązania o ile pierwsza decyzja została wydana przed upływem terminu ustawowego, również uznać należy go za bezprzedmiotowy. Jak podnosił bowiem Sąd I instancji, zgodnie z art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej nie można wydać decyzji o odpowiedzialności podatkowej osoby trzeciej, jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym powstała zaległość podatkowa, upłynęło 5 lat, a w przypadku, o którym mowa w art. 117b § 1 - jeżeli od końca roku kalendarzowego, w którym miała miejsce dostawa towarów, upłynęły 3 lata. Wskazać należy, iż początek biegu terminu, o którym mowa w art. 118 § 1 Ordynacji podatkowej, powiązано z datą powstania zaległości podatkowej, który biegnie od końca roku kalendarzowego, w którym to zdarzenie miało miejsce, i trwa nieprzerwanie aż do upływu 5 lat. W analizowanej sprawie zaskarżoną decyzją zostały objęte należności z tytułu nieopłaconych składek za okres od stycznia 2008 r. do maja 2009 r. Zatem w tym przypadku końcem terminu do wydania decyzji o odpowiedzialności osób trzecich będzie ostatni dzień grudnia piątego roku po roku, w którym powstała zaległość podatkowa. Składka za styczeń 2008 r. zgodnie z art. 47 ust. 1 pkt. 3 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych, była wymagalna w terminie do dnia 15 lutego 2008 r. Zatem z dniem 16 lutego 2008 r. spółka zaczęła zalegać z

płatnością składki za styczeń 2008 r. Wobec tego dzień 31 grudnia 2013 r. był ostatnim dniem do wydania decyzji o odpowiedzialności osób trzecich za składki należne za najwcześniejszy miesiąc, tj. styczeń 2008 r.

Wobec powyższego, Sąd Okręgowy trafnie zważył, iż pierwsza decyzja w sprawie orzeczenia o odpowiedzialności D. W. została wydana w dniu 22 listopada 2013 r. tj. z zachowaniem wskazanego wyżej terminu. W wyniku złożonego przez ubezpieczonego odwołania pozwany dokonał ponownej analizy sprawy i wobec dokonanych ustaleń zmienił zaskarżoną decyzję decyzją z dnia 23 stycznia 2015 r., która została następnie zmieniona zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzją z dnia 8 kwietnia 2014 r. Powyższe pozostaje jednak bez wpływu na fakt, że pierwotny termin do wydania decyzji za składki należne za najwcześniejszy miesiąc tj. styczeń 2008 r. został dochowany.

Odnosząc się do pozostałych zarzutów apelacji wskazać należy, że stanowią one jedynie polemikę z prawidłowymi ustaleniami Sądu I instancji polegającą na odmiennej interpretacji faktów. Polemika ta nie może skutecznie konkurować z dogłębną analizą materiału dowodowego i okoliczności sprawy, której dokonał Sąd I Instancji. Skarżący nie przedstawił też żadnych nowych okoliczności, czy dowodów, które ustalenia Sądu I Instancji mogłyby podważyć.

W świetle powyższego uznać należało, że wyrok Sądu pierwszej instancji odpowiada prawu, albowiem bezzasadne okazały się zarzuty podnoszone przez skarżącego w wywiedzionej apelacji.

Biorąc pod uwagę poczynione wyżej ustalenia i rozważania w ocenie Sądu Odwoławczego apelacja ubezpieczonego była nieuzasadniona, wobec czego na podstawie art. 385 k.p.c. Sąd Apelacyjny orzekł, jak w sentencji wyroku.

SSA Grażyna Horbulewicz SSA Maciej Piankowski SSA Aleksandra Urban